

**ДО ПИТАННЯ ЩОДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТЬ  
«РОЗЛАДИ ПСИХІКИ ТА ПОВЕДІНКИ ВНАСЛІДОК  
ВЖИВАННЯ ПСИХОАКТИВНИХ РЕЧОВИН АБО  
ЗАХВОРЮВАННЯ, ЩО СТАНОВИТЬ НЕБЕЗПЕКУ ДЛЯ  
ЗДОРОВ'Я ІНШИХ ОСІБ» ТА «СОЦІАЛЬНО  
НЕБЕЗПЕЧНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ»**

У чинному Кримінальному кодексі України (далі - КК України) закріплено, що суб'єктом злочину визнається фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність. У разі, коли особа вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене КК України як злочин, вирішується питання про підстави притягнення такої особи до кримінальної відповідальності. Якщо особа вчинила злочин та в неї наявне захворювання (хвороба), що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, ця особа, по-перше, може бути направлена для відбування кримінального покарання (до такої особи, на підставі ст. 96 КК України, поряд із кримінальним покаранням може бути застосоване примусове лікування, яке є «іншим заходом кримінально-правового характеру», відмінне від кримінального покарання); по-друге, така особа може бути звільнена від реального відбування кримінального покарання з випробуванням на підставі ст. 75, 79 КК України. Відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 76 КК України, на осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням, суд може додатково покласти такий обов'язок як пройти курс лікування від розладів психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб. Тобто у різних нормах Загальної частини Кримінального кодексу України передбачено певний вид захворювання (хвороби), за наявності якого застосовуються різні види заходів кримінально-правового впливу - примусове лікування або звільнення від відбування покарання з випробуванням.

У ст. 53 Основ законодавства України про охорону здоров'я від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ (далі - Основи) передбачено інше поняття, яке не вживається у КК України, - соціально небезпечне захворювання, до якого віднесено: туберкульоз, психічні, венеричні захворюван-

ня, СНІД, лепру, хронічний алкоголізм, наркоманію. Тобто до соціально небезпечних захворювань віднесено не тільки інфекційні захворювання, які можуть передаватися від одної людини іншій, але й ті захворювання, які не передаються від однієї людини іншій, але призводять до різних форм девіантної поведінки у суспільстві.

Виникає питання: як співвідносяться поняття *«хвороба, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб»*, яке передбачено в ст. 96 КК України, *«розлади психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин або захворювання, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб»*, яке закріплено в п. 5 ч. 2 ст. 76 КК України та *«соціально небезпечне захворювання»*, яке передбачено в ст. 53 Основ?

Психоактивні речовини - загальне поняття, що об'єднує такі категорії, як алкогольні напої, наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори. Психоактивні речовини впливають на психічні процеси. Згідно з міжнародним класифікатором хвороб (МКХ—10), всі види залежності від психоактивних речовин кодуються в рамках діагностичного модуля F10-F19, що об'єднує *«Розлади психіки та поведінки внаслідок вживання психоактивних речовин»*.

Терміни *«соціально небезпечне захворювання»* та *«захворювання (хвороба), що становить небезпеку для здоров'я інших осіб»* є близькими, проте не є повністю тотожними за своїм змістом. Адже якщо хронічний алкоголізм та наркоманія належать до соціально небезпечних захворювань, то вони ніяк не можуть вважатися інфекційними, тобто такими, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб.

А. А. Музика і О. П. Горох, досліджуючи шляхи вдосконалення законодавства про примусове лікування осіб, які вчинили злочин, вважають за необхідне внести зміни до п. 5 ч. 2 ст. 76 КК України та викласти його в такій редакції: *«пройти курс лікування від алкоголізму, наркоманії чи токсикоманії або іншого соціально небезпечного захворювання»*. Ця пропозиція ґрунтується на нормах Основ законодавства України про охорону здоров'я. З вказаною точкою зору вчених, на нашу думку, слід погодитися, та уніфікувати поняття, закріплені у ст. 76, 96 КК України, з урахуванням положень ст. 53 Основ.